Статията е публикувана в изданието „МЕДИАПУЛ“

НЕ НИ ТРЯБВАТ ДЕСЕТ АНТИДРОН СИСТЕМИ, А ЕДИННА СИСТЕМА ЗА БОРБА С ХИБРИДНИТЕ АТАКИ

Йордан Божилов, председател на Софийския форум за сигурност

12 август 2026

Преди няколко дни дрон навлезе на българска територия, без да бъде своевременно открит, и падна в нива. Нямаше жертви или разрушена инфраструктура, но пък случаят постави въпрос, който е много по-важен от произхода на конкретния дрон: готова ли е България да действа при подобна или значително по-сложна ситуация в бъдеще?

Министърът на отбраната съобщи, че България работи по придобиването на около десет системи за борба с дронове по европейския механизъм SAFE. Такива системи безспорно са ни необходими.

Но не е важно колко антидрон системи ще купим. Ако нямаме една национална система за противодействие на хибридните заплахи, винаги ще останем неподготвени.

Целта на настоящата статия не е да навлизам в подробности за антидрон системите, които вече са най-различни.

Въпросът е за системата, за организацията и управлението при кризи.

Ето защо е важно да изясним много други въпроси извън техническите, а именно:

Кой разполага с тези средства?

Кой има право да ги използва?

кой взема решението за въздействие?

Само въоръжените сили ли ще имат такава способност?

Как ще защитаваме цивилните обекти - летища, енергийна инфраструктура, пристанищата и други, част от които са частни или се управляват от частни компании?

Това вече не е въпрос за покупката на десет системи. Това е въпрос за организацията на държавата.

А ако дронът не е над военен обект?

По предложение на Министерството на отбраната през 2025 г. беше променено законодателството, така че въоръжените сили да могат да откриват и неутрализират безпилотни системи при защитата на военни обекти, войскови райони и формирования по процедури, утвърдени от министъра на отбраната.

Несъмнено това е необходимо и отговаря на новите заплахи.

Но какво става, ако дронът не е над военен обект? Какво правим, ако той е над летище? Над електроцентрала? Над газова инфраструктура? Над пристанище или голям промишлен комплекс? Кой тогава взема решението за противодействие и кой разполага със средствата да го изпълни?

Очевидно не можем просто да предоставим оръжия на операторите на граждански летища и да очакваме те сами да решават кога и как да ги използват. И тук имаме празнота, която трябва да бъде изчистена законодателно и организационно. И не бива да чакаме следващия дрон, за да започнем този разговор.

А ще прелети ли и следващият дрон през границата?

Другият проблем е, че дори да покрием добре източната граница, това не означава, че сме решили въпроса. Операция "Паяжина“ на Украйна показа как малки дронове могат да бъдат прехвърлени дълбоко в територията на противника и изстреляни в непосредствена близост до стратегически военни обекти. Тоест заплахата може да дойде отвътре.

България задължително трябва да изгражда способности за постоянно наблюдение, откриване и при необходимост противодействие на обекти, идващи от Черно море и от източното направление.

Почти във всяко мое интервю и статия апелирам да се положат повече усилия и средства за насищане на източната ни граница със системи за наблюдени и поразяване на широк кръг обекти – въздушни, морски или подводни.

Но трябва да мислим и за дрон, изстрелян от наша територия, от кораб или от камион на няколко километра от обекта. Това е особеността на съвременните хибридни заплахи тъй като вече няма задължително ясна граница между "вън“ и "вътре“, между военно и цивилно, между физическа и информационна атака.

Едно събитие показа проблема

На 19 септември 2025 г. Софийският форум за сигурност организира в София кръгла маса, на която бяха поканени представители на всички български институции. Имаше и участници от Румъния. В рамките на форума проведохме симулация за действие при криза от комплексен характер.

Резултатът беше разтърсващ. Българските участници не постигнаха единно становище даже по това кой закон трябва да бъде приложен и кой орган трябва да бъде водещ, да не говорим какво да се прави.

Но пък в хода на дискусията българските представители се обединиха около идеята, че щом отговорности ще имат различни министерства и ведомства, то за решаване на подобна комплексна криза министър-председателят трябва да създаде ad hoc механизъм, който да ръководи и координира действията.

Ето това показва колко сериозен е проблемът. Не можем, след като кризата вече е възникнала, да започнем да решаваме кой закон действа, кой министър отговаря и каква работна група трябва да бъде създадена.

А ако имаме няколко кризи едновременно? Премиерът ли трябва да ръководи всяка от тях?

Тогава би трябвало да се клонира.

Моето твърдо убеждение е, че държавата трябва да има система, а не да импровизира управление при всеки отделен случай.

След кръглата маса изготвихме подробен доклад с анализи и предложения как да изградим работещ механизъм за дейност при кризи, който изпратихме до

Министерския съвет и министерствата на отбраната, вътрешните работи, транспорта, енергетиката.

Предложихме да работим по анализа на правната база, организационните механизми и способностите за действие при комплексни кризи, както и за ясно разписване на функциите и отговорностите на институциите. Сигурно не е необходимо да отбелязвам, че нито една институция не се задейства поне да анализира резултатите от дискусиите.

Още по-малко да започне административен процес. Но трябва да напомняме постоянно, че подготовката на страната за извънредни ситуации е на управляващите, независимо от коя партия са.

Едно от конкретните предложения беше да се създаде национален интегриран център за действие при кризи. Според мен разумен вариант е България да изгради постоянно действаща структура за управление на комплексни кризи, вероятно в системата на МВР, към която да бъдат придадени експерти и представители на останалите министерства и ведомства. Нещо като малък щаб.

Не е толкова важно как ще се нарича и точно къде административно ще бъде разположена. Важното е тя да съществува преди кризата.

В нея трябва предварително да бъдат разработени сценарии и протоколи за действие. Да е ясно какви сили и средства има всяко министерство, как се привличат допълнителни способности и как се осъществява координацията.

В зависимост от характера на конкретната криза трябва да могат незабавно да се изградят стратегически и оперативен щаб, разузнавателен елемент, елемент за стратегически комуникации и други. Трябва да има постоянна връзка с въоръжените сили, службите, с операторите на критична инфраструктура, голяма част от които са частни дружества.

Това не може да се създава ad hoc за всяка криза. Този модул трябва да бъде разработен, неговите функции и правомощия разписани и най-вече да е провел много тренировки преди кризата.

Румъния има опит с подобен модел чрез своя Департамент за управление на извънредни ситуации в рамките на МВР, който се оглавява от генерал-майор.

Не е необходимо да копираме румънската структура едно към едно. Но има смисъл да проучим практиката и да изградим подходящ за България модел.

Заплахата е много по-широка от дроновете

Дроновете са само един елемент на хибридните въздействия. В доклада от кръгла маса идентифицирахме и много други заплахи, освен морски и въздушни дронове, като кибератаки, заглушаване и изкривяване на навигационни сигнали, нарушаване на комуникационни мрежи, дезинформационни кампании и заплахи срещу енергийната и друга критична инфраструктура, подривни дейности, и много други.

Затова предложихме разработването на национална стратегия за противодействие на хибридните атаки, актуализиране на законодателството и провеждане на регулярни национални и международни учения. Предложихме по-добър обмен на информация между държавата и частните оператори на инфраструктура, национална способност за стратегически комуникации и постоянни механизми за взаимодействие с Румъния и останалите съюзници в Черно море.

Мисля, че това е още по-актуално днес. В статия от 6 август The Wall Street Journal съобщава за американски разузнавателни оценки, според които Русия би могла да тества решимостта на НАТО чрез ограничена атака или хибридно действие срещу страна от Алианса. В интервю за изданието, публикувано на 11 август, най-висшия военен в германската армия ген. Карстен Бройер предупреждава, че хибридни атаки срещу държави от НАТО вече се извършват ежедневно, особено по източния фланг, като Русия тества реакциите и търси слабости.

Това са ясни и категорични оценки и не трябва да приемаме, че България е изолирана от тези процеси. България е част от източния фланг на НАТО, важен елемент от сигурността на Черно море и част от политическото единство както на НАТО, така и на Европейския съюз. А именно това единство би могло да бъде една от основните цели на бъдещи хибридни операции.

Една атака не е задължително да цели завземане на територия или голямо физическо разрушение. Тя може да бъде ограничена и нарочно двусмислена, така че да предизвика спор между съюзниците какво всъщност се е случило,

кой е извършителят, как трябва да отговорим и достатъчно сериозен ли е случаят, за да задействаме съюзните механизми. Ако целта е да се тества единството на НАТО, естествено е да се търсят слабите места. А нашата задача е България да не бъде такова място.

Има ли Консултативен съвет по национална сигурност

Като отчитам всичко написано по-горе считам, че въпросът за нашите способности за превенция на хибридни заплахи или за управление на породени от тях кризи е достатъчно важен, за да бъде разгледан на Консултативния съвет по национална сигурност. И то възможно най-скоро. Защото не става дума само за това колко антидрон системи ще купи Министерството на отбраната.

Трябва да се постигне политическо и институционално съгласие за изграждането на национален подход към хибридните заплахи - кои министерства за какво отговарят; с какви сили и средства разполагат; кой ги координира; кой взема решенията при различните сценарии; как участват въоръжените сили; какво трябва да бъде променено в законодателството; как взаимодействаме с частните оператори на критична инфраструктура; как действаме заедно със съседите и останалите съюзници; кога се задействат механизмите на НАТО и много други. И тези въпроси трябва да получат отговори сега, а не в деня, в който възникне кризата.

На България не ѝ трябват само десет системи срещу дронове. Трябва ѝ една работеща национална система за противодействие на хибридните атаки.